

ФОРМАЛЬНИЙ ТА ФУНКЦІЙНИЙ ПІДХОДИ ДО СИСТЕМНОГО АНАЛІЗУ ДИСКУРСУ

Гурко Олена Василівна,

доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
ORCID ID: 0000-0002-2839-2400

Осипенко Віра Юріївна,

доктор філософії з філології,
доцент кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
ORCID ID: 0000-0003-4483-136X

У статті здійснено теоретико-методологічний аналіз становлення поняття дискурсу в лінгвістиці з урахуванням еволюції наукових парадигм XX – початку XXI ст. Особливу увагу приділено системному підходу як методологічній основі формування сучасного дискурсивного аналізу.

З'ясовано, що витoki осмислення дискурсу пов'язані з працями представників класичного мовознавства (В. фон Гумбольдт, О. Потебня, І. Бодуен де Куртене, Ф. де Соссюр), у яких мова розглядалася як цілісна система, що корелює з мисленням, культурою та соціальним середовищем.

Проаналізовано дискусію між формальним і функційним підходами до вивчення мовлення, яка стала визначальним етапом у розвитку лінгвістичної теорії. Формальна стратегія, представлена передусім генеративною граматикою Н. Чомскі, охарактеризована як така, що зосереджується на структурних складниках мовної системи, водночас обмежуючи аналіз її комунікативних і соціокультурних параметрів. Натомість функційна концепція інтерпретується як реакція на ці обмеження та спроба розгляду мовлення в контексті його реального використання.

Обґрунтовано, що на сучасному етапі аналіз дискурсу постає інтегративною дисципліною, яка поєднує досягнення формально-структурної та функційної лінгвістики в межах системного бачення мовлення. Узагальнено підходи до трактування дискурсу, запропоновані в сучасній науці, зокрема формально орієнтований, функційний та інтегративний. Перспективу подальших наукових студій убачаємо в репрезентації багатоаспектності дискурсу як складного феномену мовленнєвої комунікації, що зумовлює потребу подальших теоретичних і прикладних досліджень.

Ключові слова: дискурс, системний підхід, формальний підхід, функційний підхід, аналіз дискурсу, лінгвістична парадигма.

Hurko Olena, Osypenko Vira. Formal and Functional Approaches to the Systemic Analysis of Discourse

The article presents a theoretical and methodological analysis of the development of the concept of discourse in linguistics, taking into account the evolution of scientific paradigms of the twentieth and early twenty-first centuries. Particular attention is paid to the systemic approach as the methodological foundation of modern discourse analysis.

It is demonstrated that the origins of discourse studies can be traced back to classical linguistic theories developed by W. von Humboldt, O. Potebnia, I. Baudouin de Courtenay, and F. de Saussure, who conceptualized language as an integral system closely connected with cognition, culture, and social reality.

The paper examines the debate between formal and functional approaches to language study, which became a crucial stage in the development of linguistic theory. The formal approach, primarily represented by N. Chomsky's generative grammar, is characterized as focusing on the structural properties of language while largely abstracting from communicative and sociocultural factors. In contrast, the functional approach is interpreted as a response to these limitations and as an attempt to analyze language use in real communicative contexts.

It is argued that contemporary discourse analysis has emerged as an integrative field that combines the achievements of formal-structural and functional linguistics within a systemic framework. The article systematizes major approaches to the interpretation of discourse, including formally oriented, functional, and integrative perspectives. The study concludes that discourse should be viewed as a multidimensional phenomenon of verbal communication, which necessitates further theoretical refinement and applied research within linguistics and related disciplines.

Key words: *discourse, systemic approach, formal approach, functional approach, discourse analysis, linguistic paradigm.*

Вступ. Незважаючи на широке застосування дискурсу в сучасному мовознавстві та суміжних гуманітарних дисциплінах, його теоретико-методологічний статус і дотепер залишається дискусійним. У наукових розвідках поняття дискурсу інтерпретується в межах різних парадигм: формальної, функційної та системної (інтегративної), що зумовлює концептуальну невизначеність та ускладнює порівняльний аналіз результатів окремих студій. Така ситуація характерна для праць, у яких зазначені підходи співіснують без чіткого розмежування їхніх методологічних засад, а недостатня узгодженість системного бачення еволюції цих підходів унеможливорює повною мірою осмислення дискурсу як цілісного об'єкта лінгвістичного аналізу, зумовлюючи різноспрямовані трактування самого принципу системності. Методологічна різноманітність має не лише теоретичний, а й практичний вимір, оскільки спричиняє відсутність єдиних критеріїв вибору методів аналізу мовлення. Це позначається на інтерпретації текстів різних жанрів і типів та дослідженні мовної комунікації у соціокультурному, інституційному та міждисциплінарному контекстах.

Поняття дискурсу сформувалося внаслідок тривалої еволюції наукових підходів та поступово утвердилося як одна з ключових категорій сучасної лінгвістики. У наукових розвідках, присвячених історії мовознавчої думки, наголошується, що теоретичні передумови формування його сучасного розуміння простежуються у працях представників системного мовознавства: В. фон Гумбольдта, О. Потебні, І.О. Бодуена де Куртене, Ф. де Соссюра. У межах цих теоретичних концепцій лінгвісти розглядають мову як цілісне й внутрішньо впорядковане утворення, пов'язане з мисленням, культурою та мовленнєвою діяльністю. Водночас дослідники зазначають, що співвідношення структурної організації мови та її функціонування ще не набуває статусу окремої методологічної проблеми.

У другій половині ХХ ст. формальна лінгвістика, зокрема генеративна граматики Н. Чомскі, зосередилася на аналізі синтаксичної організації мовлення та формальних принципів побудови речень [4]. У цьому підході мовна компетенція розглядається як автономна система правил, відносно незалежна від комунікативних умов. Паралельно в лінгвістиці розвиваються функційні напрями, представлені працями Е. Сепіра, О. Есперсена, В. Матезіуса, А. Мартіне, у межах яких мова визначається як засіб соціальної взаємодії та комунікативної діяльності.

Подальший розвиток функційної традиції сприяв переходу до аналізу зв'язних мовленнєвих утворень і формуванню дискурсивного підходу. У працях Т. Гівона, Д. Шиффрін, Н. Феркло, Т. ван Дейка дискурс постає як багатовимірне явище, що поєднує мовні, комунікативні та соціальні параметри. Науковці підкреслюють, що такий підхід дає змогу враховувати не лише текстові характеристики, а й умови реалізації та інтерпретації мовлення.

Вагоме місце у сучасних дискурсивних дослідженнях посідають соціолінгвістичні та критичні підходи, зокрема доробки Я. Бломмерта, у яких мовлення інтерпретується як соціально зумовлений і динамічний процес, сформований під впливом мобільності мовців, трансформації соціальних умов і змін у розподілі мовних ресурсів у різних комунікативних просторах [1]. В американській традиції інтегративний характер поняття дискурсу послідовно обґрунтовується у працях Дж.П. Джі, який трактує Discourse (із великої літери) як поєднання мовлення з діями, цінностями та соціальними ідентичностями [5].

Узагальнення різних підходів до розуміння дискурсу подано в наукових студіях Д. Шиффрін, яка виокремлює формально орієнтоване, функційне та інтегративне трактування дискурсу, що відображає різноманіття теоретичних орієнтацій у сучасному мовознавстві [8].

Попри наявні теоретичні розвідки, у наукових працях залишається недостатньо узгодженим питання співвідношення формального, функційного та системного (інтегративного) підходів, а також критеріїв їх застосування в конкретному аналізі дискурсу. Така методологічна неузгодженість зумовлює потребу подальшого теоретичного осмислення дискурсу як комплексного об'єкта лінгвістичних розвідок.

Мета статті – систематизація методологічних підходів до інтерпретації поняття дискурсу в мовознавстві, з'ясування логіки переходу від формальних і функційних моделей аналізу до інтегративного бачення, а також визначення принципів їх методологічного узгодження в аналізі дискурсу. Для досягнення поставленої мети передбачено виконання таких **завдань**:

- простежити наукові передумови формування уявлень про дискурс у межах системного підходу;

- схарактеризувати особливості формального та функційного підходів до аналізу мовлення;

- з'ясувати роль системного (інтегративного) підходу у формуванні сучасного дискурсивного аналізу;

- визначити можливості узгодження підходів у цілісному аналізі дискурсу.

Методологія наукового дослідження ґрунтується на теоретичному аналізі, систематизації та інтерпретації наукових концепцій, а також на використанні елементів дискурсивного аналізу. У роботі застосовано дефініційно-зіставний аналіз трактувань дискурсу у формальній і функційній парадигмах та концептуальний синтез для виокремлення системотвірних параметрів дискурсу. Це уможливорює аналіз дискурсу як процесуально організованої системи, у якій вибір аналітичних процедур визначається характером взаємодії мовної структури, комунікативної функції та умов мовленнєвої реалізації. Формальний і функційний підходи розглядаються не як альтернативні, а як взаємодіючі в межах єдиного системного бачення дискурсу.

Результати. Різноманіття підходів до осмислення мовлення, сформованих у межах формальної та функційної парадигм, зумовило різні способи визначення об'єкта лінгвістичного аналізу. Залежно від домінування формального або функційного підходу таким

об'єктом може слугувати або текст як структурно організоване мовне утворення, або дискурс як процесуальна комунікативна практика. Така відмінність визначає застосування різних аналітичних процедур і призводить до несумісних інтерпретаційних результатів у дослідженні мовлення.

У межах цієї розвідки системність дискурсу розуміється як принцип організації мовлення, за якого структурні характеристики мовних одиниць, їхні функційні навантаження та умови соціальної реалізації перебувають у відношеннях взаємної зумовленості й формують цілісну, динамічну конфігурацію мовленнєвої діяльності. Така системність не зводиться до суми окремих ознак дискурсу, а виявляється у стійких механізмах взаємодії форми, функції та комунікативних чинників у процесі мовленнєвої практики.

У формально орієнтованих моделях аналізу мовлення основна увага зосереджується на внутрішній організації мовної системи, зокрема на синтаксичних, морфологічних і семантичних закономірностях. У цьому разі мовлення інтерпретується передусім як реалізація абстрактної мовної компетенції, а комунікативні та соціокультурні параметри не входять до центрального кола дослідницьких інтересів. Такий підхід забезпечує високий рівень формалізованості опису, проте обмежує можливості аналізу мовлення як соціально зумовленої діяльності.

Функційний підхід, навпаки, акцентує процесуальний характер мовлення та його зумовленість комунікативними намірами мовців і умовами соціальної взаємодії. У межах цієї концепції значення мовних форм визначається як наслідок їх функціонування в конкретних мовленнєвих практиках, що зумовлює розширення об'єкта аналізу за межі окремого тексту й орієнтацію на аналіз мовлення в динаміці. Водночас зосередження на функційних параметрах актуалізує проблему системності, оскільки мовлення потребує опису не лише як процесу, а й як упорядкованого цілого.

Співіснування зазначених підходів у сучасному мовознавстві актуалізує потребу теоретичного осмислення становлення поняття дискурсу та уточнення методологічних засад його аналізу з урахуванням взаємодії формальних і функційних параметрів мовлення. У цьому контексті системний підхід набу-

ває особливої ваги, оскільки дає змогу трактувати дискурс не як суму окремих характеристик, а як цілісний об'єкт, внутрішня організація якого формується у взаємодії структурних, функційних і соціокультурних чинників. Саме співвідношення формального та функційного підходів у межах системного осмислення дискурсу створює підґрунтя для його аналізу як багатовимірного та динамічного феномену мовленнєвої діяльності.

У сучасних лінгвістичних розвідках мовлення дедалі частіше визначається як складний комунікативний процес, що не зводиться до сукупності формальних мовних структур. Такий підхід став основою розвитку системної лінгвістики, у межах якої мовлення розглядають як феномен, що охоплює взаємодію мови, мовлення та мислення. Системний аналіз дає змогу виявити внутрішні зв'язки між мовними структурами та їхніми функціями в процесі мовленнєвої діяльності.

У посткласичних парадигмах до системності мову й мовлення розглядають як динамічне утворення, що змінюється в процесі використання. У такому розумінні системність не ототожнюється з незмінністю, а пов'язується з балансом між стабільністю мовних форм та їх адаптацією до комунікативних умов. Цю ідею обґрунтовує Д. Ларсен-Фрімен, підкреслюючи взаємодію усталених патернів і змін, зумовлених мовленнєвою практикою [7].

У такому розумінні системний підхід постає як відповідь на редукціонізм у мовознавстві, коли мовлення зводять до ізольованого опису структурних механізмів. Зосередження уваги на комунікативному вимірі мовлення зумовило переосмислення традиційного уявлення про мову як замкнену знакову систему. Унаслідок цього мову дедалі частіше почали осмислювати як форму соціальної дії. Така переорієнтація наукових досліджень сприяла посиленню інтересу до суб'єктивного аспекту мовлення, розширенню синтаксичного аналізу за межі речення та становленню прагматики як окремого наукового напрямку.

У системній перспективі дискурс розглядають не як сукупність окремих мовних реалізацій, а як цілісну організацію мовних форм і комунікативних функцій, що взаємно впливають одна на одну в процесі мовленнєвої діяльності. За таких умов структурні харак-

теристики мовлення не відокремлюються від його функційного призначення, а аналізуються у взаємозв'язку з умовами та цілями комунікації. У цьому сенсі системний аналіз орієнтований не на фіксацію статичних елементів, а на виявлення механізмів їх взаємодії та функціонування в конкретних мовленнєвих практиках.

У дискурс-динамічних підходах Л. Кемрон дискурс описується як система, що формується й змінюється у процесі взаємодії учасників спілкування. Системність у цьому разі постає результатом координації мовних дій, когнітивних процесів і взаємодії комунікантів, що підкреслює процесуальний характер дискурсу [2]. Такий підхід уможливує розуміння дискурсу як результату мовленнєвої взаємодії. Відповідно, межі дискурсу в системному аналізі є рухомими й визначаються сукупністю функцій, ролей і умов, у яких реалізується мовлення.

Для уточнення інтегративної логіки системного підходу доцільно звернутися до методологічних розбіжностей формалізму й функціоналізму та простежити їхній розвиток та трансформацію у сучасних моделях дискурсу.

Унаслідок зазначених теоретичних змін відбувається розширення об'єкта лінгвістичних досліджень і перегляд філософсько-онтологічних засад дисципліни. Якщо в ХІХ ст. визначальним критерієм осмислення мовних явищ була раціональність, то наприкінці ХХ ст. дедалі більшої ваги набувають інтуїція та інтроспекція. Посилення уваги до суб'єктивності та людського чинника в мовознавстві відкрило нові можливості для аналізу дискурсу з акцентом на його багатовимірній природі. Тож відбувається перехід від дискретної лінгвістики, що спиралася на логічні принципи, пов'язані з аристотелівською традицією, до таксономічно орієнтованих і функційно зумовлених моделей аналізу, орієнтованих передусім на дослідження функціонування мовлення. Така трансформація відображає глибинні зрушення в парадигмі лінгвістичних розвідок і підкреслює еволюцію дискурсу в межах мовознавчої науки.

Значущим етапом цієї еволюції стала дискусія між формалізмом і функціоналізмом, у межах якої зіткнулися дві протилежні парадигми розуміння природи мови, методів її

дослідження та наукової методології загальною. Підґрунтям формального підходу є аналіз мови як автономної системи, незалежної від комунікативних функцій, із наголосом на вивченні формальних характеристик мовних одиниць. Основна увага зосереджувалася на фонетиці, морфології та синтаксичній організації мови, що сприяло розвитку формальних методів аналізу, зокрема дистрибутивного, опозиційного та трансформаційного [3; 4; 9]. Важливим результатом зазначеної методологічної позиції стало формування трансформаційної генеративної граматики.

У цьому контексті Н. Чомскі започаткував новий етап лінгвістичних досліджень, у межах якого синтаксис посів центральне місце, а речення визначено як основну одиницю мовної системи. У 1980-х роках науковець розробив теорію управління та зв'язування, яка базується на наявності однієї універсальної трансформації (переміщення) та взаємодії між собою таких головних синтаксичних модулів. Це сприяло поглибленню уявлень про структурну організацію мовлення та системні відношення між синтаксичними компонентами. Водночас орієнтація на абстрактні моделі синтаксису зумовила критику цих концепцій за абстрагування від комунікативних і когнітивних чинників, а також за обмежену емпіричну верифікованість у дискурсивному аналізі [3].

Паралельно із цим у мовознавстві формується функційний підхід, що постає відповіддю на обмеження формально-структурних моделей. У цій перспективі мовлення розглядають як засіб комунікації, тісно пов'язаний із соціокультурними умовами та ціннісними орієнтаціями суспільства. Функційний підхід передбачає аналіз не лише структури мовних одиниць, а й умов їх використання, що уможливорює виявлення взаємозв'язку між формою та функцією.

Функціоналізм акцентує увагу на семіотичній природі мови та її здатності виконувати різноманітні комунікативні й соціальні функції у конкретних ситуаціях мовленнєвої взаємодії. Попередниками цього напряму вважають І.С. Кацнельсона, Е. Сепіра, О. Есперсена. Подальший розвиток функційної традиції пов'язаний із працями В. Матезіуса та А. Мартіне, який сформулював принцип економії як ключовий чинник мовної еволюції, що відображає компроміс між комунікатив-

ними потребами та прагненням до мінімізації зусиль у мовленні.

Серед визначальних характеристик функційного підходу слід виокремити типологічну орієнтацію та послідовний інтерес до всієї сукупності фактів природних мов. Це суттєво відрізняє його від генеративної граматики Н. Чомскі [3], яка первинно постала як формальна модель синтаксису англійської мови та лише згодом була адаптована до типологічного різноманіття. На відміну від формалізму функційні дослідження зазвичай спираються на зіставно-типологічний аналіз мов.

На сучасному етапі вивчення форми та функції мовлення дедалі виразніше орієнтується на системний підхід, у межах якого інтегруються здобутки формальної та функційної парадигм. Передумовою такого синтезу є розуміння мовної системи як динамічного утворення, розвиток якого відбувається у взаємодії з позамовними чинниками, а специфіка елементів визначається сукупністю внутрішніх і зовнішніх параметрів.

Основою системного підходу стала ідея В. фон Гумбольдта про взаємозв'язок мови та національного духу. У цій традиції мовлення починають осмислювати крізь призму соціальних змін, зосереджуючи увагу на впливі суспільних процесів на мовний розвиток. Унаслідок цього формується уявлення про зумовленість мовної специфіки світоглядом носіїв і параметрами навколишньої реальності. Водночас підкреслюється, що саме у цій традиції мовлення інтерпретується як процес, а не лише як сукупність формальних структур.

Визначаються іманентні тенденції розвитку мови, що проявляються як у її статичному, так і в динамічному вимірах. Обґрунтовується зв'язок системної природи мови з її фонетичними, фонологічними та морфологічними особливостями. У цьому зв'язку постає проблема функціонування елементів мовної системи та розробляються методи виявлення імпліцитних зв'язків між окремими мовними одиницями та процесами, що відбуваються в межах системи. Т. Гівон [6, с. 37–54] наголошує, що такі принципи є релевантними лише за певних умов і в межах конкретних комунікативних ситуацій, що ставить під сумнів як формальний редуціонізм, так і пов'язані з ним загальнотеоретичні постулати класичних граматичних теорій.

Отже, аналіз дискурсу як складник функційної парадигми водночас інтегрує досягнення формально-структурної лінгвістики, що має важливі історичні передумови для становлення дискурсивного аналізу як окремого наукового напрямку. Це засвідчує тісний взаємозв'язок аналізу дискурсу з попередніми структурними та системними моделями вивчення мови.

Значний внесок у систематизацію підходів до інтерпретації дискурсу зробила Д. Шиффрін [8], яка виокремила три основні напрями його розуміння. У межах формально орієнтованої лінгвістики дискурс трактується як мовленнєва одиниця, що перевищує за обсягом речення або фразу. Попри врахування критеріїв мовленнєвої комунікації, такий підхід залишається абстрактним і ускладнює аналіз реальних комунікативних ситуацій.

Розвиваючи ідею множинності підходів до інтерпретації дискурсу, Т. ван Дейк [10] підкреслює, що поняття дискурсу є одним із ключових у комунікативній лінгвістиці та сучасних соціальних науках. Дослідник зауважує, що це поняття характеризується значною варіативністю не лише на рівні вживання, а й у площині теоретичного осмислення, оскільки саме визначення дискурсу відображає певну ідеологічну позицію та індивідуальну наукову перспективу аналізу мови й комунікації. Такий постулат узгоджується з уявленням про дискурс як концептуально відкриту категорію, інтерпретація якої залежить від методологічних засад конкретного дослідження.

Зазначена Т. ван Дейком варіативність трактувань дискурсу безпосередньо виявляється в межах окремих наукових традицій, зокрема у функційній лінгвістиці. Із позицій функційної лінгвістики дискурс визначають як дослідження мовного використання у його різноманітних аспектах, тоді як аналіз дискурсу спрямований на вивчення конкретних форм і способів реалізації цього використання. У функційній традиції поєднуються емісний аналіз, що охоплює повний спектр функцій мовних форм, та етичний, зорієнтований на співвіднесення дискурсивних форм із чітко виокремленими функціями. Інтегративне трактування дискурсу, характерне для цього підходу, акцентує взаємодію між формою та функцією, трактуючи дискурс одночасно як сукупність мовних одиниць,

більших за речення, і як цілісну систему функціонально організованих та контекстуалізованих елементів.

Отже, історично категорія дискурсу осмислювалася в межах формальної та функційної лінгвістики, які згодом інтегрувалися в системний підхід, що активно розвивався у 70–80-х роках ХХ ст. На сучасному етапі дослідницька увага зосереджується на розмежуванні понять тексту й дискурсу, пропонуючи різні опозиції, зокрема «структурність – функціональність», «продукт – процес», «писемна форма – усне мовлення».

Саме на перетині формального й функційного підходів формується системне бачення дискурсу, у межах якого формальний аналіз забезпечує опис структурної організації мовлення, а функційний – пояснення його комунікативної зумовленості. У такому поєднанні дискурс постає як цілісна система, що формує стабільність мовних форм і динаміку мовленнєвої діяльності.

Отже, співвідношення формального та функційного підходів стало визначальним етапом розвитку лінгвістичної теорії, окресливши різні способи осмислення мови як об'єкта наукового аналізу. Багатоаспектність дискурсу зумовлює множинність до його інтерпретації – як формально орієнтованого, функційного та інтегративного, кожен з яких по-своєму концептуалізує дискурс як складний феномен мовленнєвої комунікації.

Висновки. Проведений аналіз засвідчує, що поняття дискурсу сформувалося в результаті послідовної еволюції лінгвістичних парадигм – від формального аналізу мовної структури до функційного й системного осмислення мовлення як соціокультурного феномену. У такій перспективі дискурс постає не як сукупність мовних одиниць або ізольованих комунікативних актів, а як інтегративна категорія, що поєднує форму, функцію та умови використання мови.

Системність дискурсу доцільно трактувати як принцип організації мовленнєвої діяльності, межі якого є рухомими й залежать від позиції дослідника. Таке розуміння узгоджується з підходом Р. Водак [11], яка наголошує на плинності меж дискурсу та його відкритості до подальшого розгортання у часі. Дискурс постає як відкрита система, елементи якої перебувають у динамічній вза-

емодії. До структурних складників дискурсивної системи належать мовні структури, комунікативні функції, прагматичні настанови, когнітивні механізми та соціокультурні умови продукування й інтерпретації мовлення. Особливу увагу зосереджено не на окремих мовних одиницях, а на зв'язках між зазначеними мовними одиницями, та процесах, що забезпечують цілісність дискурсивної практики.

Поєднання формального та функційного підходів у межах системного аналізу дає змогу розглядати дискурс не лише як об'єкт опису, а й як методологічно впорядковану категорію сучасного мовознавства, що поєднує структурні та комунікативні параметри мовлення.

Отже, у межах системного аналізу формальний підхід використовується для виявлення структурної організації дискурсу, тоді як функційний – для аналізу комунікативних завдань, прагматичних функцій і соціокультурно зумовлених значень мовних одиниць у конкретних ситуаціях спілкування.

Перспектива подальших досліджень убагачається в поглибленому аналізі гетерогенності дискурсу, розробленні операційних критеріїв розмежування тексту й дискурсу, а також у конкретизації процедур системного дискурсивного аналізу для різних жанрів та інституційних сфер. У межах цієї роботи формальний і функційний підходи не протиставляються, а розглядаються як взаємозумовлені складники системного осмислення дискурсу.

Література:

1. Blommaert J. *Discourse: A Critical Introduction*. Cambridge : Cambridge University Press, 2005. 254 p.
2. Cameron L. *Metaphor in Educational Discourse*. London : Continuum, 2003. 214 p.
3. Chomsky N. *Syntactic Structures*. The Hague : Mouton, 1957. 118 p.
4. Fairclough N. *Discourse and Social Change*. Cambridge : Polity Press, 1992. 259 p.
5. Gee J.P. *Social Linguistics and Literacies: Ideology in Discourses*. 3rd ed. London : Routledge, 2008. 256 p.
6. Givón T. *Syntax: A Functional-Typological Introduction*. Vol. 1. Amsterdam : John Benjamins, 1984. 469 p.
7. Larsen-Freeman D. *Complex Systems and Applied Linguistics*. Oxford : Oxford University Press, 2008. 155 p.
8. Schiffrin D. *Approaches to Discourse*. Oxford : Blackwell, 1994. 470 p.
9. Tesnière L. *Éléments de syntaxe structurale*. Paris : Klincksieck, 2015. 670 p.
10. T. van Dijk T.A. *Discourse and Power*. London : Palgrave Macmillan, 2008. 308 p.
11. Wodak R. *The Discourse of Politics in Action*. London : Palgrave Macmillan, 2009. 252 p.

References:

1. Blommaert, J. (2005). *Discourse: A critical introduction*. Cambridge University Press.
2. Cameron, L. (2003). *Metaphor in educational discourse*. Continuum.
3. Chomsky, N. (1957). *Syntactic structures*. Mouton.
4. Fairclough, N. (1992). *Discourse and social change*. Polity Press.
5. Gee, J.P. (2008). *Social linguistics and literacies: Ideology in discourses* (3rd ed.). Routledge.
6. Givón, T. (1984). *Syntax: A functional-typological introduction* (Vol. 1). John Benjamins.
7. Larsen-Freeman, D. (2008). *Complex systems and applied linguistics*. Oxford University Press.
8. Schiffrin, D. (1994). *Approaches to discourse*. Blackwell.
9. Tesnière, L. (2015). *Éléments de syntaxe structurale*. Klincksieck.
10. van Dijk, T.A. (2008). *Discourse and power*. Palgrave Macmillan.
11. Wodak, R. (2009). *The discourse of politics in action*. Palgrave Macmillan.

Дата першого надходження статті до видання: 03.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 19.01.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 06.04.2026